

Informatienota raad

Zaaknummer: Z-21-148365
Nummer: DOC-21-379833
Datum: 14-4-2021
Steller: College
Onderwerp: Analyse en financiële eindstand sociaal domein

Ter informatie

Kennis nemen van:

De analyse en financiële eindstand van het sociaal domein 2020

Aanleiding

U bent kort geleden geïnformeerd over een groter tekort voor het sociaal domein (DOC-21-376555). In deze informatienota vindt u de weergave van de uitgevoerde analyse. Ons tekort valt hoger uit. In totaal komen we op een tekort van € 4.864.000,-.

1. Eindstand

In onderstaand schema vindt u een weergave van de ontwikkeling van de kosten en het uiteindelijke resultaat in het Sociaal domein in alle categorieën in relatie tot de begroting 2020 met daaronder een korte toelichting per categorie.

2020 jaarrekening

onderdeel	begroot	realisatie	resultaat
Jeugd	10.948.000	15.680.000	-4.732.000
Wmo	5.690.000	7.520.000	-1.830.000
Bijzondere bijstand	1.421.000	1.363.000	57.000
Innovatie/preventie	1.688.000	1.371.000	317.000
Nieuwkomers	227.000	106.000	121.000
Participatie	4.400.000	3.140.000	1.260.000
Veilig thuis	569.000	626.000	-57.000
	24.943.000	29.806.000	-4.864.000

2. De analyse

We informeerden u het afgelopen half jaar over het resultaat Sociaal Domein. Dat deden we op de volgende momenten:

- In de Herfstnota 2020 hebben we een tekort gemeld van € 2.800.000,-.
- Voorafgaand aan de commissievergadering van 28 januari 2021 bent u geïnformeerd over de tussenstand van het tekort in het sociaal domein over 2020. Zoals we in ons raadvorstel Financieel in

Balans sociaal domein 2020 (DOC-20-332566) aangaven kennen de uitgaven in het sociaal domein, landelijk en in Medemblik, een stijgende lijn.

- De definitieve inzichten bij het opstellen van de jaarrekening 2020 geven een tekort van € 4.864.000.

a. Het tekort

We focussen op de onderdelen van het Sociaal Domein waar we de grootste tekorten zien, namelijk de Jeugd en Wmo. De dieperliggende organisatorische en andere oorzaken zullen in een later stadium binnen de context van het project (Sociaal Domein in balans) verder geanalyseerd en toegelicht worden.

b. Oorzaken tekort

Landelijke trend stijging kosten Jeugd en Wmo

De kosten voor Jeugd en Wmo kennen landelijk een stijgende lijn. Uit het rapport 'Stelsel in Groei' dat AEF¹ heeft uitgevoerd in opdracht van de VNG en de betrokken ministeries blijkt dat gemeenten jaarlijks zo'n 1,7 miljard euro meer uitgeven aan jeugdzorg dan dat ze aan middelen ontvangen. Het rapport laat ook zien dat gemeenten beperkt mogelijkheden hebben om binnen de huidige kaders zelf het tekort terug te dringen. Er is sprake van een open eind regeling, beperkte beleidsvrijheid én vanwege externe verwijzers beperkte sturing aan de poort. Het demissionaire kabinet wil pas in het nieuw te vormen kabinet komen met een oplossing voor deze structurele tekorten. De VNG heeft daarom gevraagd om arbitrage om snel tot een oplossing te komen in verband met de begrotingsvoorbereidingen van gemeenten. Op dit moment is het onduidelijk in welke mate gemeenten financiële compensatie krijgen voor deze uitgaven voor jeugdzorg. Wij moeten daarom rekening houden met structureel meer kosten en ook blijvende stijgende kosten. Met de invoering van het abonnementstarief zijn ook de kosten voor Wmo toegenomen. De stijgende lijn als gevolg hiervan in combinatie met de vergrijzing binnen onze gemeente zal het tekort naar verwachting verder vergroten.²

Jeugd

Bij Jeugd wijkt de ontwikkeling van de kosten sterk af van de begroting en de eerder afgegeven prognose en valt fors hoger uit dan begroot en geprognosticeerd. Dit komt doordat het financiële effect van achterstallige aanvragen (wachlijsten) onvoldoende was verwerkt in de prognose. Dit heeft effect op de prognose. Pas op het moment dat de zorg procesmatig start en zorgaanbieders kunnen declareren, worden de financiële effecten van deze beschikkingen in onze systemen inzichtelijk en worden deze casussen meegenomen in de prognose. Daarbij constateren we dat voor een heel aantal casussen het lange tijd heeft geduurd voordat we met de aanbieder tot overeenstemming kwamen over het in te zetten arrangement. Hierover is uiteindelijk in maart 2021 overeenstemming bereikt. Dit betroffen complexe en daarmee dure casussen. Deze casussen waren niet voldoende meegenomen in de prognose. We komen hier ook op terug onder punt C 'basis op orde'.

Bij Jeugd zien we dat het aantal cliënten in 2020 is gedaald met 8% ten opzichte van 2019, dit is een afwijkende trend ten opzichte van voorgaande jaren. De kosten per cliënt zijn in 2020 fors gestegen met 26% ten opzichte van 2019. Dit verklaart de totale stijging van de kosten op Jeugd van 11% en komt overeen met het landelijk beeld.

We kunnen nog niet met 100% zekerheid vaststellen waar deze kostenstijging per cliënt precies vandaan komt. Doordat we vanaf 1 januari 2020 resultaat gestuurd werken, kunnen we geen inhoudelijke vergelijking

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/12/15/stelsel-in-groei>

² <https://www.divosa.nl/nieuws/onderzoek-bdo-uitgaven-voor-wmo-stijgen-harder-dan-die-van-jeugdzorg>.

met 2019 maken. We werken niet meer met los in te zetten vormen van zorg (zoals begeleiding of psychische hulp), maar met arrangementen. Binnen deze context, constateren we het volgende:

- Binnen een arrangement werken we met profielen (wat is de aard van deze hulpvraag) en intensiteiten (wat is de ernst van deze zorgvraag). De gemeente bepaalt bij Jeugd het profiel, de aanbieder bepaalt de intensiteit. We werken met 10 profielen en 7 intensiteiten. We zien in de cijfers Jeugd dat ongeveer 30% van de beschikkingen afgegeven worden in de duurste/hogste intensiteiten. De financiële impact (kosten) van deze 30% bedraagt 60% van de kosten. Met andere woorden één derde van de beschikkingen vormt twee derde van de kosten. Daarbovenop zien we dat bij complexere vormen van zorg aanvullend op cliëntniveau financiële afspraken worden gemaakt om de passende zorg toch te kunnen leveren. Beide ontwikkelingen zijn meegenomen in de regionale analyse van bekostigingssystematiek en contractering.
- Medemblik kent, in vergelijking met andere gemeenten, meer cliënten met jeugdzorg met verblijf (1,6% Medemblik, 1,0% Noord Holland en 1,1% landelijk). Dit betreft een dure vorm van jeugdzorg. In Medemblik staan meerdere gezinshuizen. In deze gezinshuizen worden relatief veel jeugdigen geplaatst met een opgelegde voogdijmaatregel. Op grond van het woonplaatsbeginsel, komen deze kosten dan voor rekening van de gemeente waar het kind op dat moment verblijft.

Wmo

Het tekort op Wmo is conform onze verwachting bij de kwartaalrapportage van het 4^e kwartaal.

We zien dat het aantal unieke cliënten nog steeds toeneemt. De toename ten opzichte van 2019 bedroeg 8%. Dit betreft een kleine afvlakking ten opzichte van 2018, toen bedroeg de stijging 11%. De kosten per cliënt stijgen met 9% ten opzichte van 2019, de totale stijging van de Wmo kosten bedraagt 18%. Dit is in lijn met het landelijk beeld.

Het aantal cliënten is in 2020 gestegen. Het abonnementstarief heeft een aanzuigende werking op het gebruik van Wmo. Ook de dubbele vergrijzing draagt bij aan de stijgende kosten. Dit betekent dat er relatief meer ouderen zijn en dat de mensen ook ouder worden. Zo wordt in de komende twintig jaar een stevige toename van het aantal 80-plussers verwacht.

Net als bij de Jeugd werken we in de Wmo vanaf 1 januari 2020 resultaat gestuurd. In de Wmo doen we dit niet voor alle vormen van ondersteuning, maar alleen voor de hulp bij het huishouden, de individuele begeleiding en de begeleiding groep. Om die reden kunnen we op enkele ondersteuningsvormen vergelijken met voorgaande jaren, maar een volledig vergelijk is niet mogelijk. Wel constateren we het volgende:

- De stijging van de kosten zien we alleen in de vormen van zorg die vanaf 1 januari 2020 in de vorm van een arrangement worden toegekend. We zien geen kostenstijging in de overige vormen van zorg, zoals rolstoelen en woonvoorzieningen.
- Bij de afgegeven arrangementen, geven we veel hoge intensiteiten af, maar minder vaak dan in de jeugd. In de Wmo bepaalt de gemeente het profiel en de intensiteit. Er zijn 3 intensiteiten, A, B en C. In 57% van de beschikkingen wordt intensiteit B afgegeven, dit vertegenwoordigt 44% van de kosten. In 34% van de beschikkingen wordt intensiteit C afgegeven, dit vertegenwoordigt 52% van de kosten.
- Er is een apart arrangement voor inwoners die alleen hulp bij het huishouden ontvangen en geen andere vormen van ondersteuning vanuit de Wmo. In 2020 hebben we de hulp bij het huishouden omgezet naar arrangementen. We constateren dat de kosten per cliënt met hulp bij het huishouden vanaf de conversie toeneemt met 17,6% gemiddeld per cliënt. De oorzaak hiervan onderzoeken we nader.

Impact Corona

Het Rijk heeft gemeenten opgeroepen om zorgaanbieders te compenseren zodat zij niet in de financiële problemen komen wegens vraaguitval door Corona. We betaalden per saldo € 138.000,- aan zorgaanbieders jeugd en € 65.000,- aan zorgaanbieders Wmo (inclusief € 21.000,- euro aan meerkosten corona). We zijn hiervoor deels gecompenseerd door het Rijk.

Overig

Bijzondere bijstand

Tot eind 2020 zagen we, in lijn met het landelijk beeld, een relatief gelijk beeld als 2019 of zelfs een lichte daling. De verwachting was dat de economische gevolgen van de corona-crisis tot een toename van vraag naar bijzondere bijstand zouden leiden. Het aantal aanvragen is wel gestegen maar het aantal cliënten is iets gedaald. Dit is te verklaren omdat een cliënt meerdere aanvragen kan doen. De uitgaven per cliënt zijn nagenoeg gelijk gebleven. Daarmee zijn de uitgaven minder gestegen dan verwacht.

Innovatie / preventie

Het positieve resultaat wordt grotendeels verklaard door het gegeven dat een deel van de middelen niet is ingezet. In 2020 zijn geen nieuwe innovatieve projecten gestart. Vanwege de taakstelling in 2021 zou een opvolging/continuïteit dan niet mogelijk zijn.

Nieuwkomers

We houden geld over binnen het onderdeel nieuwkomers. Dat komt door een ontvangst van het Rijk van € 108.000,- voor de nieuwe Wet inburgering. De wet is uitgesteld van 1 juli 2021 naar 1 januari 2022. Om deze reden zijn deze middelen nog niet besteed. Regionaal is afgesproken dat we de nieuwe Wet Inburgering met alle 7 Westfriese gemeenten in gezamenlijkheid voorbereiden. Onderdeel van deze regionale afspraak is ook dat we alle ontvangen middelen vanuit het Rijk voor de nieuwe Wet, in regionaal verband besteden. De raad besloot op 26 november 2020 dat de middelen die het Rijk beschikbaar stelt voor de implementatie van de nieuwe Wet Inburgering, hiervoor worden ingezet.

Participatie

Binnen het onderdeel participatie zien wij een groter voordeel dan we hadden verwacht. Dit is voornamelijk te verklaren door het voordeel op de BUIG (Bundeling Uitkering Inkomensvoorzieningen Gemeenten). Dit komt doordat wij minder uitgaven hebben aan bijstandsuitkeringen dan de middelen die we hiervoor krijgen van het Rijk. WerkSaam voert deze taak voor ons uit.

Veilig Thuis

Het resultaat in deze categorie valt minder negatief uit dan verwacht. Dit komt door een voordeel op de DUVO (Doeluitkering Vrouwenopvang) uitkering. Deze uitkering wordt ontvangen door gemeente Alkmaar voor de gehele regio Noord-Holland Noord.

c. Afwijking ten opzichte van prognose

1. Basis niet op orde

U bent in de analyse Rapportage Financieel in balans (DOC-20-332566) geïnformeerd over het feit dat de basis niet op orde is binnen Binnen het sociaal domein. Er is achterstallig onderhoud in werk, (financiële) processen en systemen, onvoldoende ruimte om te investeren in ontwikkeling van medewerkers en

organisatie en een sterke gerichtheid op het oplossen van de korte termijn knelpunten in plaats van aandacht voor de langere termijn. De financiële druk heeft de druk op met name de uitvoering versterkt.

(administratieve) processen niet op orde

De indruk bestaat, en dit behoeft nadere analyse, dat de processen van de uitvoering binnen de toegang niet volledig aansluiten bij de (administratieve) verwerkingsprocessen die input zijn voor de financiële administratie en daaraan gekoppelde systemen. De nadere analyse zal plaatsvinden gekoppeld aan de beheersmaatregelen zoals genoemd in de eindrapportage Sociaal Domein Financieel in balans.

2. Resultaat Gestuurd Werken

Vanaf 1 januari 2020 werken we regionaal resultaat gestuurd. 2020 is daarmee ook het overgangsjaar van de 'oude' manier van inkopen (p x q) naar de 'nieuwe' manier, het resultaat gestuurd werken. De consequentie van de nieuwe systematiek én de administratieve omzetting op de begroting en de realisatie van de kosten is nog niet volledig inzichtelijk te maken. Dat betekent extra onzekerheid in dit overgangsjaar waarin beide systematieken naast elkaar bestaan.

Beide zowel Jeugd als Wmo analyseren we regionaal de bekostigingssystematiek en contractering.

Dit is onderdeel van de regionale bestuursopdracht 'doorontwikkeling Resultaat gestuurd werken' die nu in ontwikkeling is. Zoals afgesproken nemen we u hierin mee middels een informatienota.

3. Eigen Bijdrage Wmo

In de maanden april en mei mocht geen eigen bijdrage Wmo geïnd worden. Dit geeft een negatief effect van € 65.000,-. Daarnaast ontvingen wij van het CAK in 2021 € 94.000,- over 2020. Dit bedrag mogen wij volgens de boekhoudkundige regels (van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording) niet toerekenen aan 2020. Dit nemen we mee in de verantwoording van 2021.

Context binnen Financieel in Balans

Het afgelopen jaar is er veel gebeurd in het Sociaal Domein binnen onze gemeente. De toenemende tekorten zijn mede aanleiding geweest om het elkaar te onderzoeken hoe we de uitdagingen waar we mee geconfronteerd worden het hoofd kunnen bieden. Het project Financieel in balans heeft geleid tot een uitgebreide analyse en uitwerking van beheersmaatregelen. Hierbij zijn beheersmaatregelen geformuleerd langs vier sporen. Financieel in balans betekent maximale voorspelbaarheid en inzicht in uitgaven. Het betekent niet het oplossen van het tekort. Hierdoor hebben we te beperkte sturingsmogelijkheden door o.a. beperkte beleidsvrijheid, de consequenties van een open einde regeling van zowel de Wmo als de Jeugd en de onafhankelijke verwijzers binnen de Jeugd.

Op 25 februari 2021 is uw raad akkoord gegaan met het beschikbaar stellen van budget voor het aanstellen van een projectleider. Deze is inmiddels aangetreden. De projectleider heeft als belangrijkste opdrachten het opstellen van een plan van aanpak met een concrete verdieping en verdere uitwerking van de beheersmaatregelen, randvoorwaarden en planning. Tevens draagt ze zorg voor de uitvoering van het plan van aanpak in samenwerking met betrokken medewerkers binnen het hele Sociaal Domein. Voor de zomer presenteert ze een plan van aanpak en de resultaten van een door u gevraagde nadere analyse naar de bezetting, werkprocessen en competenties. Hiervoor plannen wij met u een sessie in.

Kernboodschap

We hebben een groter tekort in het sociaal domein dan verwacht. We komen uit op een tekort van € 4.864.000,-. De oorzaak van het tekort zit voornamelijk in de onderdelen Wmo en Jeugd. We zien een groter tekort bij Jeugd dan verwacht. Het tekort bij Wmo is conform prognose.

Consequenties

Het verwachte structurele tekort in het sociaal domein heeft impact op de totale meerjaren begroting. De impact op de meerjarenbegroting wordt in het komende begrotingsproces nader bepaald.

Communicatie

n.v.t.

Vervolg

De uitkomst van de analyse wordt meegenomen in de uitwerking van Financieel in Balans sociaal domein.

Bijlagen

n.v.t.